

Педагогіка / Освіта і культура в контексті Болонського процесу

Внукова О. М.

канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки та методики професійного навчання
Київського національного університету технологій та дизайну

Україна, Київ

Роль дисципліни «Педагогічна майстерність» у формуванні необхідних компетентностей майбутніх педагогів

Високий рівень компетентностей фахівців розглядається сьогодні як важлива конкурентна перевага держави. Тому в європейському просторі, який об'єднаний Болонським процесом, спостерігається стійка тенденція розробки стандартів для професійної освіти з орієнтацією на компетентнісний підхід. В українському суспільстві на появу нового закону «Про вищу освіту», який би на законодавчому рівні закріпив реформи у вищій школі згідно Болонського процесу, чекали майже десять років. Зараз нагальною є для кожного вищого навчального закладу проблема формування свого власного освітнього середовища для забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців згідно компетентнісного підходу.

В Україні ефективний взаємозв'язок між сферою освіти і ринком праці, наступність між рівнями освіти, реалізацію стратегії навчання впродовж життя покликана забезпечувати Національна рамка кваліфікацій – опис за компетентностями десяти кваліфікаційних рівнів, кожен із яких охоплює певні здатності щодо виконання дій, завдань та передбачає наявність відповідних знань, умінь, комунікації, автономності і відповідальності.

Дослідження основних проблем реалізації компетентнісного підходу в освіті здійснювали О. Бермус, І. Зимня, А. Хуторський, В. Бондар, О. Вознюк, М. Жалдак та ін. Питання професійно-педагогічної компетентності знайшли відображення у працях В. Адольфа, О. Бондаревської, Н. Кузьміної та ін. Питання щодо професійної компетентності майбутніх педагогів розкрито Е.Зеєром, Л. Тархан та ін. Але не достатньо теоретично розглянуто необхідні

компетентності для майбутніх педагогів на сучасному етапі, хоча для практичної роботи із складання профілів програм підготовки фахівців та карт компетентностей і результатів навчання є нагальною необхідність широкого обговорення та узгодження необхідних компетентностей для майбутніх педагогів та засобів їх набуття.

Нашою метою є обґрунтування необхідності опанування майбутніми педагогами для набуття потрібних компетентностей дисципліни «Педагогічна майстерність», яка викладається у закладах педагогічної освіти з 80-х років ХХ ст. і продовжує бути актуальною. Велика заслуга у цьому академіка І. Зязюна, який підкреслював, що у педагога дуже мало засобів бути Майстром. Це – його слово, міміка, його душа, філософія його серця..., які треба формувати, виховувати [1, с. 10].

Компетентність – це здатність працівника кваліфіковано виконувати певні види робіт у рамках конкретної професії, досягаючи високих кількісних та якісних результатів праці. Компетентна в певній сфері людина має відповідні здібності, знання, вміння та навички, що дозволяють їй ефективно діяти. Найбільшого поширення набуло визначення компетентності як “сукупності знань і умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію” [2, с. 149]. У педагогічній літературі категорія “компетентність” представлена як центральний конструкт, що включає результати навчання (знання, вміння, навички), а також систему ціннісних орієнтацій – когнітивну, операційно-технологічну, мотиваційну, етичну, соціальну і поведінкову складові [3, с.146]. Поняття компетентності педагога виражає єдність його теоретичної й практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності, характеризує його професіоналізм та педагогічну майстерність.

До компетентностей майбутніх педагогів, на нашу думку, має належати здатність до самопізнання своєї особистості й самооцінки своєї діяльності, до самостійного виконання різних видів професійної діяльності, вміння вирішувати типові педагогічні завдання і оцінювати результати своєї праці,

самостійно набувати нові знання й уміння за фахом. Для цього випускники педагогічних спеціальностей повинні знати: сутність, структуру і особливості професійно-педагогічної діяльності, поняття, елементи та рівні педагогічної майстерності, зовнішню і внутрішню техніку педагога, засоби саморегуляції, структуру і стилі педагогічного спілкування, принципи педагогічного такту, методика самовиховання педагога, методи завоювання уваги, психолого-педагогічним умови взаємодії між педагогом та учнем, особливості цієї взаємодії в процесі навчання та індивідуальної бесіди; вміння: продуктивно аналізувати педагогічні ситуації, застосовувати методи самовиховання, удосконалювати психотехніку, засоби невербальної поведінки, розвивати здібності до педагогічної діяльності, формувати професійну позицію, вдосконалювати професійно-мовленнєву культуру, використовувати передовий педагогічний досвід. Майбутні педагоги повинні мати здатність продемонструвати вирішення типових педагогічних задач, стратегії педагогічної взаємодії, технології її організації; володіти навичками використовувати різні стратегії педагогічної взаємодії, застосовувати способи комунікативного впливу; вести діалогічне педагогічне спілкування.

Перераховані вище компетентності формуються у студентів завдяки аудиторним заняттям та самостійній роботі, підготовці курсового дослідження з «Педагогічної майстерності». Змістом навчального модуля є: суспільна значущість професійної діяльності педагога, поняття педагогічної майстерності, педагогічна техніка, мова як засіб педагогічної праці, взаємодія у педагогічному спілкуванні, технологія організації педагогічної взаємодії у процесі бесіди, діалогічне педагогічне спілкування, педагогічна майстерність як мистецька дія у театрі, інноваційна спрямованість діяльності педагога-майстра.

Особливу увагу звертаємо на практичні заняття, які спрямовані на розвиток у студентів здібностей до педагогічної діяльності, формування професійної позиції, умінь спілкування з учнями. Ми мали можливість на протязі багатьох років фіксувати позитивне ставлення студентів до даних

занять, зацікавленість предметом, усвідомлення його значущості у системі фахової підготовки.

Отже, адекватно до вимог сучасності здійснювати педагогічну діяльність може лише педагог, який володіє майстерністю та постійно її вдосконалює. Підвищення ролі педагогічних працівників перетворює проблему формування педагогічної майстерності на одну з найважливіших у набутті компетентностей майбутніми педагогами. Тому навчальна дисципліна «Педагогічна майстерність» є і, на нашу думку, повинна залишатися важливою складовою професійної підготовки педагогів. Участь вищої освіти України в Болонських перетвореннях має бути спрямована не тільки на її розвиток і модернізацію, а і на збереження кращих національних традицій.

Актуальними напрямками подальшої розробки окресленої проблеми є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов набуття необхідних компетентностей майбутніми педагогами в контексті фахової підготовки.

Література

1. Зязюн І. Творчий учитель і педагогічна наука / І. А. Зязюн // Світло. – 2000. - № 3 (17). – С. 9-10.
2. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій [Електронний ресурс] / Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/card6#Public>
3. Тархан Л. З. Дидактическая компетентность инженера-педагога: теоретические и методические аспекты: [монография] // Ленуза Запаевна Тархан. – Симферополь: «Крымиздатпедгиз», 2008. – 424 с.